

Høringsuttalelse til konsesjonssøknad for Tyssebotn kraftverk i Tysseelva i Osterøy kommune, Vestland fylke. Høringsfrist 09.04.2025.

Jeg viser til brev om høringsuttalelse fra NVE ,datert 21.02.2025 ,og til konsesjonssøknad fra Småkraft AS, datert 18.09.2024, for bygging av Tyssebotn kraftverk. Grunneier av gnr 107 bnr 2,3 i Tyssebotn har følgende merknader og innspill til søknaden.

1) Generelt

Det har lenge vært planer for bygging av Tyssebotn kraftverk. Grunneier er positiv til at energipotensialet mellom Øvre Botnavatnet og Nedre Botnavatnet nå skal utnyttes i et nytt småkraftverk og håper Småkraft vil realisere prosjektet, dog med noen endringer i planene slik grunneier her foreslår Grunneier opplever søknaden som litt mangelfull, da det ikke går frem av denne at det allerede er bygget vei nesten frem til planlagt kraftstasjon.

NVE ber om konkrete synspunkt på valg av alternativ, avgrensning i planene og forslag til å redusere ulemper ved gjennomføringen av prosjektet. Grunneier foreslår i denne uttalelsen noen endringer i prosjektet som gjør utbyggingskostnaden og usikkerheten lavere, byggetiden kortere, samtidig som naturinngrep og konsekvenser av disse blir redusert til et minimum. Ulempene som er dokumentert i konsesjonssøknaden kan til dels tas helt ut av prosjektet. Det viktigste for grunneier er kulturarven rundt de gamle gårdene i Tyssebotn ivaretas på en best mulig måte, samt at den svært populære turstien til Høgafjellet bevares i størst mulig grad.

Undertegnede er godt kjent med de avtalene som ligger fra gammelt av om rørgater, tomt til kraftstasjon og vei. Det blir også reagert på at det ikke har vært dialog mellom underetgnede og konsesjonssøker i forkant av høringen. Undertegnede eiendommer blir berørt av foreslått løsning, uten at man finner avtalegrunnlag som gir løyve til denne veien og traseen.

2) Kulturlandskapet og hensyn til dette

De gamle veiløse gårdene i Tyssebotn og stien fra gamlestemma (industrikulturminne fra 1882) over vatnet og fram til tunet fremstår som de alltid har gjort. Gangsti, tun og kulturlandskapet omkring tunet er holdt i hevd mer eller mindre uforandret siden folk etablerte seg her på slutten av 1500 tallet. Det er uaktuelt å skade denne kulturarven med en vei som skjærer gjennom landskapet når det ikke er nødvendig for tiltaket. Det understrekes at det er den planlagte veien i søknaden som er tegnet på nordsiden av vannet som vil berøre denne viktige kulturarven. Den vil også endre landskapsbildet permanent og hele opplevelsen av å oppholde seg i Tyssebotn. Den vil også gjøre ubotelig skade på kulturlandskap og området omkring tunet og stien inn langs vatnet.

Figur 1 Gamlestemma fra 1882. Industrikulturminne

Figur 2 TUNET i Tyssebotn. Jordkjeller (ikke avmerket på kart) like til høyre for stolpe nærmest i bildet. Terrenget er bratt og vil gi skjemmende skjæringer foran de SEFRAK registrerte byggene. Dette vil også gi en svært synlig fjernvirkning av tiltaket.

Figur 3 Svært tydelig gangsti. mye bart fjell og skrinn jord.

3) Konesjonssøknad – oppdateringer

I konsesjonssøknad, vedlegg 3, vises planskisse av prosjektutbyggingen. På skissen vises enden av bilveien fra bygda frem til den eldste geitestølen på Sætre slik Småkraft AS beskriver i søknaden. Den vesle elven som kommer ned mot Nedre Botnavatnet helt syd i kartet er Sødalselven.

Grunneier mener at søknaden i bilder og tekst ikke beskriver situasjonen slik den framstår i Tyssebotn i 2025. Situasjonsbeskrivelsen i søknaden må av den grunn oppdateres da det har vært god aktivitet i området de siste årene. Søknaden tar utgangspunkt i situasjonen slik den fremsto før 2021. I tiden etter 2021 er det bygget ny geitestøl på grunneiers eiendom på Sætre ved Nedre Botnavatnet. Det har vært drift på stølen med melkeproduksjon og ysteri fra 2023.

Fra denne geitestølen er det nå bygget ny vei på sørsida av vatnet og inn til Sødalselven, sør i Tyssebotn. Sødalselven vel 300 meter unna tenkt plassering av kraftstasjonen. Noe sluttarbeider på veien gjenstår, men arbeidet vil bli fullført når været tilsier det. Tiltakene er godkjent av det offentlige. Veien er utført i egen regi, for egne midler. Det er gjennomført geologisk undersøkelse av området før igangsettelse, og tiltak er utført i henhold til de faglige tilrådingene fra geolog.

Figur 4 Bildet viser nyeste støl og veien innover lien mot Sødal (ingen av disse tiltakene er nevnt i saksutredningen)

For å ivareta sikkerheten under byggingen av veien er det blant annet benyttet stor gravemaskin og en 40 tonnns dumper. Veien er derfor sterk nok til å tåle Småkraft sitt transportbehov under anleggsperioden, og for senere sporadiske besøk til kraftstasjonen i driftsfasen. Det nevnes også at den bratte bomveien opp til Nedre Botnavatnet lite farbar på vinterstid.

Siden det er eksisterende vei inn til området til Tyssebotn må dette vises og beskrives i søknaden. Grunneier mener det er et unødvendig og utilbørlig overgrep mot kulturlandskapet sett i forhold til omsøkte tiltak dersom man velger gi tillatelse til bygge en ny vei på den andre siden av Nedre Botnavatnet når det i dag allerede finnes en vei langs vannet inn til området. Grunneier er derfor positiv til at Småkraft gjør avtale med undertegnede om å benytte denne veien/ traseen.

I konsesjonssøknad, tabell 2-7 Arealbruk, fremgår det at veien det er søkt om medfører et permanent arealbeslag på 10,5 da mot bare 0,7 da for resten av prosjektet. Det følger av dette at bortimot alle negative konsekvenser av inngrep og negativ virkning på biologisk mangfold og kultur utgår av søknaden om vei som beskrevet i søknaden utgår og erstattes med tilkomstvei som allerede er bygget sør for Nedre Botnavatnet. Konsekvensene av å bygge omsøkt vei fremgår av pkt 3.13.2. Sitat: "Det er særlig etablering av adkomstvei som vil påvirke friluftsliv og andre brukerinteresser". Dette utgår i sin helhet dersom eksisterende vei benyttes. Det vises i den forbindelse også til vedtatte høringsuttaler fra både Heradstyret i Osterøy kommune og fra Fylkesutvalget i Vestland fylkeskommune der begge

4) Forslag til ny veitrase og stasjonsplassering

Ved å benytte og forlenge den nye veien noen hundre meter fra Sødalselv i Tyssebotn frem til kraftstasjonen vil Småkraft AS kunne redusere byggetid, risiko og kostnader prosjektet. I Sødalselv må det legges et kulvertrør under veien. Traseen videre bort mot elven fra Øvre Botnavatnet er flat og i dette terrenget er det lett å bygge vei. Stedlige masser fra sprengningen av senkningstunnelen i Øvre Botnavatnet har tidligere blitt skylt nedover elven og kan benyttes som bærelag i veien. Man unngår også å erstatte dagens bru ved gamlestemma med ei ny betongbro. Dette er ved starten av planlagt anleggsvei der man krysser over mellom de to gamle vannene.

Figur 5 Kartskisse eksisterande veg. vedlagt i stort format

Grunneier foreslår også at kraftstasjonen legges på søndre side siden av elven fra Øvre Botnevatn.

Her foreligger det tinglest avtale om rett til grunn til kraftstasjon på undertegnendes bruk, og det anses å være en fornuftig løsning å få realisert denne avtalen. Dokumentet har dagboknummer 1977/1943 og er tilgjengelig digitalt her:

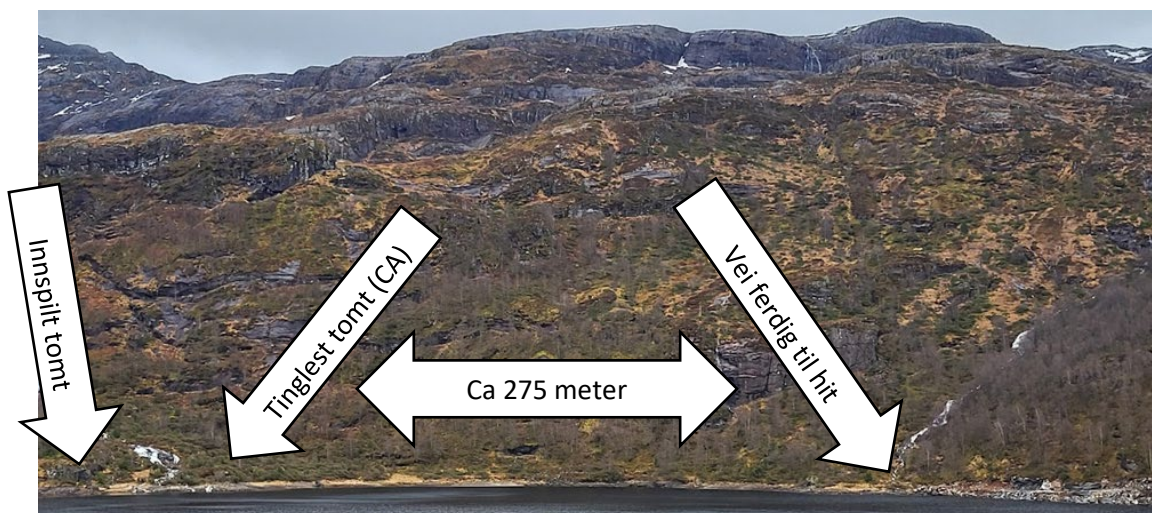
<https://media.digitalarkivet.no/view/26636/551>

Ved å bygge stasjonen på sørsiden og bruke eksisterende vei reduserer man nødvendig veibygging til et absolutt minimum, og man kan forbedre økonomien i prosjektet betydelig.

Det er fjell i dagen her hvor kraftstasjonen kan fundamenteres. Plasseres kraftstasjonen som foreslått på dette stedet må rørgrøften dreies mot sør-øst i den nedre del av rørtraseen. Røret kan legges i fjellgrøft under elven ovenfor kraftstasjonen. Terrenget for denne delen av rørgrøften har moderate stigningsforhold og i terrenget her er det greit å bygge rørgrøft. Jeg anser også disse avtalene for å være i orden. Det foreligger tinglest avtale fra 1934 om trase for rørgate på BNR 1,2 og 3 fra før: her er lenke til dokumentet: <https://media.digitalarkivet.no/view/12177/99> Forlaget innebærer ingen krav til nye biologiske undersøkelser da dette området inngår i befaringsrute for Sweco, se figur 3-1 i Rapport, Tyssebotn kraftverk – biologisk mangfoldrapport. Det må også nevnes at man ved denne løsningen eliminerer konfliktpotensiale i forhold til eksisterende gangvei/tursti til Øvrebotnen og Høgafjellet.

Figur 6 Tinglest tomt for stasjon. Berg til forankring lett tilgjengelig

Figur 7 situasjonsbilde Sødalselva til høyre, elv som skal reguleres til venstre

5) Støy

En av gledene med å være i Tyssebotnen er å oppleve stillheten som råder i fjellet her. Grunneier har blitt fortalt at det kommer mye støy ut i utløpet fra en Peltonturbin i drift om ikke denne støyen sperres inne ved hjelp av en vannsperre i utløpet. Grunneier ber om at Småkraft beskriver hvordan støydemping tenkes utført. Støypåvirkning mot det gamle tunet er en bekymring ift tenkt plassering, men ved å flytte stasjonen blir den mer skjermet av terreng og vegetasjon i forhold til bebyggelsen. Begge plasseringer vil kunne gi støyforplantning over vannflaten mot stølene, så støyomsyn må uansett beskrives.

6) Annet - merknader til turbintyper i søknad

Det fremgår av sammendraget i konsesjonssøknaden at Småkraft søker om å få installere en Peltonturbin med turbinsenter på kote 283 og utløp kote 287. Skal peltonturbinen dykkes? Søkes det bare om konsesjon ned til kote 287, dvs 6,4 m over HRV i Nedre Botnavatnet?

Det er også oppgitt at minimum slukeevne for turbinen er 0,07 m³/s. Siden vannet hentes fra et regulert magasin og slippes ut i et nytt regulert magasin mener grunneier minste slukeevne har liten relevans for miljøpåvirkninger i området og bør tas ut av søknaden om Småkraft ønsker det. Grunneier mener Småkraft bør kunne få kunne kjøre aggregatet fritt etter de priser som til enhver tid er gunstige i markedet. Det vil kunne gi Småkraft en forbedret økonomisk stimulans til å få realisert prosjektet når kost nytte skal vurderes før et utbyggingsvedtak. Grunneier mener av den grunn at NVE ikke bør sette noen begrensninger på kjøremønsteret til kraftverket når de gir konsesjon. Det kan se ut som at Småkraft AS har tenkt disse tanker selv når en leser punkt 2.8 og 2.9 i søknaden, Kjøremønster og drift av kraftverket.

I søknaden, punkt 2.8 kraftstasjon, skriver Småkraft at det forutsettes at det installeres en Francis turbin med maks effekt 2,5 MW. I punkt 3.2.2 konsekvensvurdering utdyper Småkraft AS at det prioriteres kjøring når det er høye priser.

Å velge Francisturbin vil kunne øke fallhøyden, gi noe mer energi og sannsynligvis gi en rimeligere generator, dvs at det kan være et potensiale til å forbedre

prosjektøkonomien. Bakdelen er at turbinen ikke kan kjøres så lavt som en peltonturbin. Men dette forholdet har ikke noe relevans når kraftverket skal erstatte tappingen mellom to regulerte magasiner. Hva som vil være riktig turbintype i Tyssebotn kraftverk må Småkraft AS kunne stå fritt til å vurdere i sin kostnadsoptimalisering av prosjektet. Grunneier ser ingen grunn til at NVE bør gi noen restriksjoner på kjøremønsteret om dette øker utbyggingskostnaden i prosjektet. Tiden har nå kommet for å realisere byggingen av Tyssebotn kraftverk.

Småkraft AS har erfaringer fra drift av begge turbintyper. Grunneier legger til grunn at støy fra aggregatet tas hånd om uansett hvilken turbintype som velges.

Oppsummert:

Grunneier av Gnr 107 2/3 i Tyssebotn er positiv til at stasjonen nå blir bygget, men ber om følgende endringer og hensyn:

- Veien langs nordsiden av vannet utgår. Eksisterende vei på sørsiden av vannet blir tilkomstvei. Jamfør høringsinnspill fra Osterøy kommune og Vestland fylke.
- Kraftstasjon flyttes vekk fra tunet slik at støypåvirkning reduseres. Det etableres best mulig støydempende tiltak knyttet til turbin og stasjon.
- Det må sikres at støy ikke får forplante seg over vannet og mot stølene og turstien.
- Grunneier er av den oppfatning at når tiltaket gjennomføres, må det gjøres på en slik måte at man kan optimalisere produksjonen av elektrisk energi mest mulig innenfor tiltakets rammer. Det vil gi en mer bærekraftig løsning i forhold til tiltaket dersom man uten å endre reguleringshøyder kan kjøre en til enhver tid optimal produksjon.

Johannes Tyssebotn
grunneier 107/2,3

Vedlegg: Kartskisse over vei og tomter.

Kopi
Småkraft AS
Osterøy kommune?

